

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc,
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 3

Číslo materiálu v sadě: 5

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky

Název: **Zájmena II**

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

zájmena

druhy a mluvnické kategorie zájmen

zvratná zájmena

odborná publikace (obsah, rejstřík)

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Typ interakce: aktivita

Druh výukového zdroje: Pracovní list

Očekávaný výstup:

Žák si zopakuje a systematizuje dosavadní teoretické znalosti učiva. Aplikuje teoretické znalosti a správně používá tvary zájmen. Umí pracovat s odbornou publikací (normativní příručka, učebnice), vyhledá si v obsahu nebo rejstříku hledaný výraz a poučku aplikuje v konkrétním cvičení.

Metodický list/anotace

Digitální učební materiál navazuje na DUM č. 1 sada 3. Zaměřuje se na praktické procvičení učiva. Žák vypracuje postupně dílčí úkoly zaměřené na tvary zájmen, skloňování zájmen, určování druhů zájmen. Jedná se o tzv. uzavřené úlohy. Úloha č. 6 je zaměřená na procvičení zvratných zájmen a vede žáky také k práci s odbornou publikací (orientace v obsahu a vyhledání teoretického poučení). Po vypracování jednotlivých cvičení následuje kontrola správnosti individuálně nebo společně ve třídě, při které může vyučující shrnout teorii o zájmenech.

Vytvořeno: 12. 09. 2012

Pracovní list

Zájmena

1. Doplňte správně tvary zájmen:

.....(já) to neříkej! K čemu (já) potřebuješ?(ona) se s ničím nezavděčíš. Stále(ona) psal dlouhé dopisy. Vzpomínáme na(ona) jen v dobrém. Udělal to proti(naše) vůli. Půjdu tam jen s(vaše) svolením. Z(vaše) prací je patrné, že zadání rozumíte. Na onu věc sdílíme(tentýž) názory. Jeho kamarád chodil do(naše) třídy. Bez(vaše) pomoci bychom úkol nezvládli. Přijď se za (já) podívat, málokdo ke (já) zajde. Komu jsi o (já) řekla? Pojď s (my) do muzea.(ty) se ten film sice nelíbí, ale(já) připadá zajímavý. Koupila jsem si novou rtěnku, dala jsem za(ona) hodně peněz. Potřebujeme nový stěrač k autu, bez(on) nemůžeme vycestovat na dovolenou. Jak se daří(tvá) přítelkyni? Všichni mají rádi (naše) tetu. V divadle budeme sedět za (vy). Mám rád(svůj) práci. Dnes přijdou ke(já)(můj) přátelé. To dítě se (on) bojí. (ona) se nic nelíbí. Hráli jsme proti(oni) košíkovou. Jsou to (tvůj) nejlepší přátelé?

2. Nahrad'te zájmeno *který* zájmenem *jenž*:

Potkal jsem pána, s kterým jsem tři roky pracoval. Přinesl jsem ti knihu, **již** sis u mne zapomněl. Ukážu ti tu motorku, o **níž** jsme se včera bavili. Každý pracovník, **jenž** u nás bude zaměstnán nejméně pět let, může dostat služební byt. Škola, na **níž** chceš studovat, je v Ostravě. Ten pán, **jenž** sedí v první řadě, je můj bývalý učitel ze základní školy. To jsou podmínky, na **nichž** jsme se dohodli. Představuji ti kolegyni, po **níž** přebereš sbírku. Na nové mikrobusey, s **nimiž** jezdíme do práce, je spolehnutí. Ta žena, od **níž** jsem koupila vánoční formičky, už tady neprodává. Je to auto, s **nímž** najedeš bez problémů ještě spoustu kilometrů. Dnes jsem si vzal oblečení, **jež** nosím běžně do práce.

3. Doplňte vhodné věty v souvětí pomocí vztažných zájmen *který* a *jenž*:

Ve starověkém Egyptě potřebovali faraóni otroky, **kterí/ již** by pro ně pracovali. Hlad byl jednou z mnoha příčin, **které/ jež** uvedly germánské kmeny do pohybu. Všechny pohledy, **které/ jež** na mně ulpívaly, mě neustále znervózňovaly. Zhotovil jsem ti sestavu dřevěných desek, **které/ jež** by měly zatím nahradit knihovnu. Znáám chlapce, **který/ jenž** sbírá ještě mince. To je ten pes, **kterého/ jež/ jehož** chceš koupit své dceři k narozeninám? Naše temná komora je kout v předsíni, **jenž** je oddělen pouze sádrokartonem od ložnice. Jedním z oborů lidské činnosti, **jež** přivedli k dokonalosti Keltové, bylo šperkařství.

4. Najděte v textu zájmena a určete jejich druh:

Byli od něčeho ušpiněni. V jejím pokoji jsme našli něčí ukradené věci. Slečna, kterou jsme potkali, je jejich sestra. Ne nadarmo se říká: „Každý strůjcem svého štěstí“. Náš otec byl člověk, jenž neodmítl pomoc nikomu. Něco tam zůstalo, nikdo nevěděl, co to je. Jaký je ten tvůj nový přítel? Petr má své věci vždy v pořádku. Slované se považují všichni za bratry. V takové situaci není lehké zůstat chladným. Žádný z nás nepoznal, v čem ta chyba vězí. Když nás ten člověk osloví, budeme s ním rádi jednat. Kdokoliv tomu nerozumí, má možnost se ihned znovu zeptat. Ti z vás, kteří zapomněli svoje věci v tělocvičně, se přihlásí na sekretariátu školy. To není ničí svetr. Děje se tam často všelicos. Bez svého bratra k nim na prázdniny nepojedu. Moji rodiče nás vždy vedli ke slušnému chování. Ona to tentokrát myslí vážně. Co jsi tam vlastně hledal? Jakékoliv jeho chování bylo vždy tolerováno. Přišel na oslavu úplně sám. Čí je to dům, který stojí na konci vesnice? Její sliby byly vždycky předem nesplnitelné. Tak započal druhý pobyt Boženy Němcové v Praze, do něhož spadají léta jejího nejvýraznějšího tvůrčího období. Ten, kdo si na to pamatuje, ať se nebojí a promluví. S vaší pomocí to zajisté dokážeme. Do tohoto domu nechod', je to pro tebe příliš nebezpečné.

5. Doplňte do veršů P. Bezruč zájmena, určete jejich druh a mluvnické kategorie:

Smějte ..., bože ..., smějte! Tak vypadám ...,
... Petr Bezruč, od Těšína Bezruč, porobeného národu bard.

...se jich ujme a ...jim dá chleba?
Budeš ...otcem a budeš ...matkou?
Myslíš, ...doly má , má srdce taky?
Tak jak ..., Maryčko Magdónova?

6. Rozhodněte, která varianta je správná a dohledejte v normativní příručce nebo učebnici poučení k danému jazykovému jevu:

Mám rád mou/ svou matku.
Máš rád tvou/ svou matku.
Nezapomeň si sebou/ s sebou vzít svačinu.
To se rozumí samo s sebou/ samo sebou.
Pohni s sebou/ sebou.
Je si s sebou / sebou velmi jistý.

Řešení

1. Doplňte správně tvary zájmen:

Mně to neříkej! K čemu **mě** potřebuješ? **Jí** se s ničím nezavděčíš. Stále **jí** psal dlouhé dopisy. Vzpomínáme na **ni** jen v dobrém. Udělal to proti **naší** vůli. Půjdu tam jen s **vaším** svolením. Z **vaší** prací je patrné, že zadání rozumíte. Na onu věc sdílíme **tytéž** názory. Jeho kamarád chodil do **naší** třídy. Bez **vaší** pomoci bychom úkol nezvládli. Přijď se za **mnou** podívat, málokdo ke **mně** zajde. Komu jsi o **mně** řekla? Pojď s **námi** do muzea. **Tobě** se ten film sice nelíbí, ale **mně** připadá zajímavý. Koupila jsem si novou rtěnku, dala jsem za **ni** hodně peněz. Potřebujeme nový stěrač k autu, bez **něho** nemůžeme vycestovat na dovolenou. Jak se daří **tvé** přítelkyni? Všichni mají rádi **naši** tetu. V divadle budeme sedět za **vámi**. Mám rád **svou** práci. Dnes přijdou ke **mí/ moji** přátelé. To dítě se **ho** bojí. **Jí** se nic nelíbí. Hráli jsme proti **nim** košíkovou. Jsou to **tví/ tvoji** nejlepší přátelé?

2. Nahrad'te zájmeno *který* zájmenem *jenž*:

Potkal jsem pána, **s nímž** jsem tři roky pracoval. Přinesl jsem ti knihu, kterou sis u mne zapomněl. Ukážu ti tu motorku, o které jsme se včera bavili. Každý pracovník, který u nás bude zaměstnán nejméně pět let, může dostat služební byt. Škola, na které chceš studovat, je v Ostravě. Ten pán, který sedí v první řadě, je můj bývalý učitel ze základní školy. To jsou podmínky, na kterých jsme se dohodli. Představuji ti kolegyni, po které přebereš sbírku. Na nové mikrobusey, s kterými jezdíme do práce, je spolehnutí. Ta žena, od které jsem koupila vánoční formičky, už tady neprodává. Je to auto, s kterým najedeš bez problémů ještě spoustu kilometrů. Dnes jsem si vzal oblečení, které nosím běžně do práce.

3. Doplňte vhodné věty v souvětí pomocí vztažných zájmen *který* a *jenž*:

Ve starověkém Egyptě potřebovali faraóni otroky, by pro ně pracovali. Hlad byl jednou z mnoha příčin, uvedly germánské kmeny do pohybu. Všechny pohledy, na mně ulpívaly, mě neustále znervózňovaly. Zhotovil jsem ti sestavu dřevěných desek, by měly zatím nahradit knihovnu. Zním chlapce, sbírá ještě mince. To je ten pes, chceš koupit své dceři k narozeninám? Naše temná komora je kout v předsíni, je oddělen pouze sádkartonem od ložnice. Jedním z oborů lidské činnosti, přivedli k dokonalosti Keltové, bylo šperkařství.

4. Najděte v textu zájmena a určete jejich druh:

Byli od něčeho (neurčité) ušpinění. V jejím (přivlastňovací) pokoji jsme našli něčí (neurčité) ukradené věci. Slečna, kterou (vztažné) jsme potkali, je jejich (osobní) sestra. Ne nadarmo se (zvrtné osobní) říká: „Každý strůjcem svého (zvrtné přivlastňovací) štěstí“. Náš otec byl člověk, jenž (vztažné) neodmítl pomoc nikomu (záporné). Něco (neurčité) tam zůstalo, nikdo (záporné) nevěděl, co (tázací) to (ukazovací) je. Jaký je ten (ukazovací) tvůj (přivlastňovací) nový přítel? Petr má své (zvrtné přivlastňovací) věci vždy v pořádku. Slované se (zvrtné osobní) považují všichni (neurčité) za bratry. V takové (ukazovací) situaci není lehké zůstat chladným. Žádný (záporné) z nás (osobní) nepoznal, v čem ta (ukazovací) chyba vězí. Když nás (osobní) ten (ukazovací) člověk osloví, budeme s ním (osobní) rádi jednat. Kdokoliv (neurčité) tomu (ukazovací) nerozumí, má možnost se (zvrtné osobní) ihned znovu zeptat. Ti (ukazovací) z vás (osobní), kteří (vztažné) zapomněli svoje (zvrtné přivlastňovací) věci v tělocvičně, se (zvrtné osobní) přihlásí na sekretariátu školy. To není nič (záporné) svetr. Děje se (zvrtné osobní) tam často všelicos (neurčité). Bez svého (zvrtné přivlastňovací) bratra k nim (osobní) na prázdniny nepojedu. Moji (přivlastňovací) rodiče nás (osobní) vždy vedli ke slušnému chování. Ona (osobní) to (ukazovací) tentokrát myslí vážně. Co (tázací) jsi tam vlastně hledal? Jakékoliv (neurčité) jeho (osobní) chování bylo vždy tolerováno. Přišel na oslavu úplně sám (ukazovací). Čí (tázací) je to (ukazovací) dům, který (vztažné) stojí na konci vesnice? Její (přivlastňovací) sliby byly vždycky předem nesplnitelné. Tak započal druhý pobyt Boženy Němcové v Praze, do něhož (vztažné) spadají léta jejího (přivlastňovací) nejvýraznějšího tvůrčího období. Ten (ukazovací), kdo (vztažné) si (osobní zvrtné) na to (ukazovací) pamatuje, ať se (osobní zvrtné) nebojí a promluví. S vaší (přivlastňovací) pomocí to (ukazovací) zajisté dokážeme. Do tohoto (ukazovací) domu nechod', je to (ukazovací) pro tebe (osobní) příliš nebezpečné.

5. Doplňte do veršů P. Bezručě zájmena, určete jejich druh a mluvnické kategorie:

Smějte se bože můj, smějte! Tak vypadám já,
Já Petr Bezruč, od Těšína Bezruč, porobeného národu bard.

Kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Budeš jim otcem a budeš jim matkou? (ptáčatům)
Myslíš, kdo doly má, má srdce taky?
Tak jak ty, Maryčko Magdónova?

se – osobní zvrátané, bezrodé
můj – přivlastňovací, 5. pád, číslo jednotné, rod mužský
já – osobní, 1. pád, bezrodé
kdo – tázací, 1. pád
jim – osobní, 3. pád, číslo množné, rod střední
ty – osobní, 1. pád, bezrodé

6. Rozhodněte, která varianta je správná a dohledejte v normativní příručce nebo učebnici poučení k danému jazykovému jevu:

Mám rád mou/ **svou** matku.
Máš rád tvou/ **svou** matku.
Nezapomeň si sebou/ **s sebou** vzít svačinu.
To se rozumí samo s sebou/ **samo sebou**.
Pohni s sebou/ **sebou**.
Je si s sebou / **sebou** velmi jistý.

Doporučená studijní literatura:

B. Havránek, A. Jedlička: Stručná mluvnice česká

D. MAŠKOVÁ: Český jazyk - edice MATURITA

O. Mužíková: Odmaturuj z českého jazyka

Ivo Martinec, Jana Marie Tušková, Ludmila Zimová: Mluvnice - učebnice českého jazyka pro střední školy

Použité zdroje:

MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.

MAŠKOVÁ, Drahúše. *Český jazyk - edice MATURITA*. 1. vyd. Třebíč: Petra Velanová - VYUKA.cz, 2005. ISBN 80-902571-5-1.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká*. 16. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1981.

PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Literatuře 19. a počátku 20. století (od romantiků po buřiče)*. 1. vyd. Sokolov: O. K. - Soft, 2004.